

مقالات (۴۳)

مرکز مطالعات متین

MatinStudies.com

آن روی زیبای غربت

عبدالله شیخ آبادی

آن روی زیبای غربت |

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آن روی زیبای غربت

این استفاده از فرصت است که کار کوچک را بزرگ می‌کند. یا اینطور بگوییم: کار درست در وقت نیاز، خیلی با ارزش‌تر از کار درست بزرگ در وقت دیگر است. اولین قدم، اولین کمک، لبخند یک دوست در شرایط سخت و خیلی از این کارهای کوچک چون در موقعیت دشوار بوده‌اند بالارزش شده‌اند. موقعیت دشوار همان فرصت است.

مثلاً شما در زندگی بانو اسماء دختر ابوبکر صدیق رضی الله عنهما می‌خوانید که ایشان را «ذات النطاقین» می‌نامیدند. این ذات النطاقین چیست که باید

آن روی زیبای غربت |

لقب یکی باشد؟ نطق نوعی کمر بند است که زنان در هنگام کار به دور کمر خود می‌بستند. چرا باید یکی لقبش این باشد؟ داستان این است که در سفر هجرت پیامبر - صلی الله علیه وسلم - و ابوبکر صدیق، چیزی برای بستن برخی از وسایل سفر نبود و اسماء کمر بند خود را دو نیم کرد تا آنها را ببندد. همین؟ اما صبر کنید، این کمر بند در چه موقعیتی به کار رفت؟ در شرایطی خیلی خاص، در هجرت، بزرگترین حادثه امت، سفری که آغاز تاریخ ما شد. کمر بند اسماء در چنین واقعه‌ای نقش داشت و اسماء از آن کمر بند لقب گرفت، نام گرفت.

شرایط سخت، همان فرصتی هستند که فقط انسان‌ها شهرها قدرش را می‌دانند. کسانی که در پس دشواری و تنهایی، چیزی را می‌بینند شبیه آن نطق، کارهایی که شاید کوچک باشند، اما در فشار غربت و نیاز، بزرگ می‌شوند.

در شرایط غربت دین و انتشار جهل به اساسیات نیز کارهایی با ارزش می‌شود که بسیاری از مردم توجهی به آن ندارند. اما همین کارها از جهت دوری مردم

از دین و انتشار کج فهمی و جایگزین شدن معانی متفاوت با معانی شرعی و حتی تغییر معنای اصطلاحات شرعی با معنایی غیر شرعی، بسیار دشوار است. شاید برای همین است که امام بخاری می‌گوید: «گفته شده ربانی کسی است که مردم را با صغار علم (علوم آسان و ابتدایی) پیش از کبار علم تربیت می‌کند» (صحیح بخاری، باب العلم قبل القول والعمل).

مانند آن دعوتگر تنهایی که به مردم یک روستا و کودکان مسائل نخست دینشان را یاد می‌دهد و اتفاقاً همین اساسیات ساده‌تر از مراحل پیشرفته علم هستند، آنطور که آن را «صغار العلم» نامیده‌اند. متون نخست علمی را دیده‌اید؟ غالباً کوتاه و مختصرند ولی این کوچک بودن دلیل بر کم اهمیت بودن نیست. فراهم ساختن اساسیات ماند تهیه آب است؛ هم آسان است هم حیاتی. اما آغاز کردن از مراحل جلوتر می‌تواند آسیب‌زا باشد و این آسیب حداقل از دو جهت است: ایجاد غرور، زیرا کسی که مراحل نخست را نگذراند برای رسیدن به کتابی که هنوز برای او مناسب نیست به احتمالاً بالا دچار غرور خواهد شد. و دوم: عدم درک برخی از سخنان علما در مراحل بالاتر یعنی

آن روی زیبای غربت |

بسته شدن فهم شخص. زیرا درک یک سخن نیازمند فهم مقدمات بسیاری است که فرد هنوز آنها را طی نکرده است. بسیاری از شبهه‌ها نیز به دلیل عدم درک مقدمات است. ربانی‌ها مردم را با مقدمات آشنا می‌کنند و همین باعث می‌شود برخی از شبهه‌ها در مناطقی که مردم با مقدمات آشنا شده‌اند، بی‌اثر شوند. مردم جذب خیلی چیزها می‌شوند، اما آیا همیشه چیزی که مردم می‌پسندند، همان چیزی است که به آن نیاز دارند؟

در زندگی برخی از علمای ربانی خوانده‌ام که با وجود آموزش علوم به طلاب سطح بالا، آموزش قرآن به کودکان را نیز رها نمی‌کردند و حتی برخی از مجاهدین معاصر نیز مجالس آموزش قرآن داشتند و این عجیب نیست، چون ربانی‌ها به نیازها توجه دارند، اما دیگران به ذات کار. این است که همه مؤثر نمی‌شوند و بیشتر در پی کارهایی می‌روند که جلب توجه می‌کند و چه بسا مدتی مردم را مشغول کرده ولی اثرش در بلندمدت از بین می‌رود. مؤثر بودن را نباید با شلوغ بودن اطراف افراد سنجید.

آن روی زیبای غربت |

اما آیا نمی‌شود این ربانیت را همانگونه که در عالم هست، در متعلم نیز دید؟
یعنی اینطور بگوییم که طالب ربانی آن است که پیش از کبار علم، صغار علم را
فرا گیرد؟ بسیاری اوقات درجا زدن در مسیر علم به دلیل همین جذابیت
خواهی است نه توجه به نیاز.

دوگانه نیاز و جذابیت

گاه زیبایی و جذابیتِ کاری مردم را به سمت آن می‌کشاند و گاه سختیِ کاری
مردم را از آن دور می‌سازد. این باعث می‌شود افراد کمی از جمله «سابقون»
شوند. سابقون کسانی هستند که غربت حواسشان را از دیدن فرصت پرت
نمی‌کند. همین است که حتی صحابه از نظر مرتبه برابر نیستند. «هجرتی
پس از فتح نیست» (مسلم). دشواری هجرت هم تمام می‌شود اما تمام
شدن این سختی یک معنای دیگر هم دارد؛ پایان یافتن یک فرصت:

{لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ
أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى} [حدید: ۱۰] (کسانی از شما که

آن روی زیبای غربت |

پیش از فتح [مکه] انفاق کردند و جهاد نمودند [با دیگران] یکسان نیستند. آنان از نظر درجه بزرگتر از کسانی هستند که بعداً به انفاق و جهاد پرداخته‌اند، و الله به هر کدام وعده نیکو داده است).

علاوه بر این، مؤمنی که پیش از فتح (پیش از برطرف شدن غربت) اهل عمل‌گرایی بوده، همان مؤمن قوی است که پیامبرمان - صلی الله علیه وسلم - در این حدیث از آن یاد کرده است: «مؤمن قوی نزد الله بهتر و محبوب‌تر از مؤمن ضعیف است و در هر دو خیر است» (مسلم). عمل در دوران ضعف و غربت بسیار حیاتی است و کمتر کسی در این شرایط بی‌غنیمتِ پرگرامت دست به کار می‌شود. به ویژه در موضوعاتی که کمتر کسی به آن پرداخته و ممکن است پرداختن به آن برایش انتقاد و سرزنش به همراه داشته باشد. اما به یاد داشته باشیم که دوران غربت، دوران مؤمنان قوی است. این فقط افراد نیستند که غریب می‌شوند؛ موضوعات هم دچار غربت می‌شوند.

حتی اگر در میان نام‌های صحابه جستجو کنی خواهی دید که همه خلفای راشد از مؤمنان دوران غربت بوده‌اند، و قطعاً الله به همه صحابه وعده نیک

آن روی زیبای غربت |

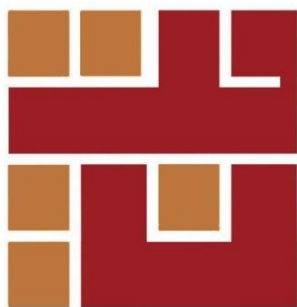
داده و حتی مؤمن ضعیف نیز خالی از خیر نیست، اما سخن من، سخن از فرصت دوران دشوار است زیرا درهمی که در دوران سختی هزینه شود بسیار با ارزش تر از درهم دوران گشایش است، از این رو پیامبر- صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: «یاران مرا بد نگوئید، چه اگر یکی از شما همانند کوه احد طلا انفاق کند به یک مُد [یعنی به اندازه پری دو کف دست] آنان یا [حتی] نصفش نخواهد رسید» (متفق علیه). انفاق در شرایط تاسیس و تجدید هم بیشتر مورد نیاز است، هم به اخلاص نزدیکتر، چون دوران غربت دوران غنیمت فوری نیست.

غربت، وقت نالیدن نیست. فرصتی است که ممکن است دروازه آن هر لحظه بسته شود. شادی فتح، آن روی دیگر هم دارد: پایان فرصت و بسته شدن دروازه مدال‌های افتخار. و روزی که کبوتر فتح بر سقف خانه ما بنشیند، آن روز تلاش‌های کوچک دوران سخت را مانند داستان اسماء و کمربندش برای کودکانمان خواهیم گفت. موقعیت هجرت واقعا سخت و شکننده بود، آنقدر که اگر داستان‌های تاسیس را بخوانی می‌بینی که ساده‌ترین حرف‌هایش

آن روی زیبای غربت |

هم جملات قصار می‌شود و همه جزئیاتش نمادین. شرایط سخت، وقت کارهای بزرگ است، یا اینطور بگوییم: همه کارهایی که در شرایط دشوار انجام می‌دهیم بزرگ است.

آن روی زیبای غربت |

مرکز مطالعات متین

www.MatinStudies.com

t.me/MatinStudies

facebook.com/MatinStudies

Instagram.com/Matinstudies

X.com/Matinstudies